

SAVONIA

■ MUU RAPORTTI - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

ENSIHOITAJIEN TYÖTUR- VALLISUUTEEN LIITTYVÄ LAINSÄÄDÄNTÖ

Koulutusmateriaali Pohjois-Savonsairaanhoidopiirin ensihoitopalvelulle

TEKIJÄ/T: Aleksi Kallio
 Teemu Tukiainen
 Miska Turunen

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Tutkinto-ohjelma Ensihoitajan tutkinto-ohjelma	
Työn tekijä(t) Aleksi Kallio, Teemu Tukiainen, Miska Turunen	
Työn nimi Ensihoitajien työturvallisuuden liittyvä lainsäädäntö	
Päiväys	15.4.2022
Sivumäärä/Liitteet	25
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Pohjois-Savonsairaanhoidopiiri Ensihoitokeskus	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyössä suunniteltiin, kehitettiin ja toteutettiin uusi perehdytysmateriaali työturvallisuuteen liittyvästä lainsäädännöstä ensihoitajille. Opinnäytetyö toteutettiin lineaarista kehittämistyön menetelmää käyttäen.</p> <p>Toimeksiantajana opinnäytetyössä oli Pohjois-Savonsairaanhoidopiirin ensihoitokeskus, joka oli havainnut puutteen omassa perehdytysmateriaalissaan ensihoitajille työturvallisuusasioihin liittyen.</p> <p>Työturvallisuus on erittäin ajankohtainen aihe ensihoidossa, väkivallan kokemukset ovat lisääntyneet ja väkivallanteot ovat myös raastuneet. Lähes jokainen ensihoitaja kokee työssään väkivaltaa tai sen uhkaa.</p> <p>Opinnäytetyön tuotos on perehdytysmateriaali koko Pohjois-Savonsairaanhoidopiirin erityisvastuualueen ensihoitajille työturvallisuuteen liittyvästä lainsäädännöstä. Tuotos on esitys, jonka voi upottaa verkko-oppimisympäristöön. Tuotoksessa on avattu lainsäädäntöä ja helpotettu sen ymmärtämistä. Tuotoksessa on käytetty tosielämän tapahtumia, joiden pohjalta case-esimerkit on koottu. Case-esimerkeissä niihin kohdistuva lainsäädäntö on havainnollistettu.</p>	
Avainsanat Ensihoitaja, Ensihoito, Työturvallisuus, Lainsäädäntö	

Field of Study Social Services, Health and Sports	
Degree Programme Degree Programme in Emergency Care	
Author(s) Aleksi Kallio, Teemu Tukiainen, Miska Turunen	
Title of Thesis Legislation regarding workplace safety of paramedics	
Date 15.4.2022	Pages/Appendices 25
Client Organisation /Partners Hospital District of Northern Savo, Emergency care center	
<p>Abstract</p> <p>In the thesis, a new introductory material on occupational safety legislation for paramedics was designed, developed and implemented. The thesis was implemented using a linear development method.</p> <p>The client in the thesis was the emergency department of the Hospital District of Northern Savo, which had found a deficiency in its own orientation material for paramedics related to occupational safety issues.</p> <p>Occupational safety is a very topical issue in emergency care, experiences of violence have increased and acts of violence have also intensified. Almost every paramedic experiences violence or the threat of violence at work.</p> <p>The output of the thesis is an introductory material for paramedics in the special area of responsibility of the entire Hospital District of Northern Savo on legislation related to occupational safety. The output is a presentation that can be embedded in an e-learning environment. The output has opened up legislation and made it easier to understand. The output uses real-life events, on the basis of which case examples have been compiled. The case examples illustrate the legislation applicable to them.</p>	
<p>Keywords</p> <p>Paramedic, Emergency medical service, Workplace safety, Legislation</p>	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO.....	5
2	ENSIHOITO SUOMESSA	6
2.1	Ensihoidon palvelujärjestelmä	6
3	ENSIHOIDON TYÖTURVALLISUUS	8
4	TERVEYSALAN TYÖTURVALLISUUDEN TUTKIMUS	9
5	KEHITTÄMISTYÖN TAVOITE JA TARKOITUS.....	11
6	KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄ.....	12
6.1	Toimintaympäristön kuvaus	12
6.2	Suunnitteluvaihe	13
6.3	Toteutusvaihe	15
6.4	Arviointi.....	15
7	POHDINTA.....	17
7.1	Kehittämistyön toteutuksen ja tuotoksen arviointi	17
7.2	Eettisyys ja luotettavuus.....	19
7.3	Ammatillinen kasvu.....	20
7.4	Tuotoksen hyödynnettävyys ja kehittämisideat	22
	LÄHTEET	23

1 JOHDANTO

Ensihoitopalvelu on osa terveydenhuollon päivystystoimintaa, jonka tarkoitus on turvata vammautuneen tai äkillisesti sairastuneen laadukas hoito terveydenhuollon toimipisteiden ulkopuolella (Määttä & Harve-Rytsälä 2018, 14). Ensihoidossa on paljon tilanteita, joissa työntekijän työturvallisuus vaarantuu. Tällaisia ovat muun muassa potilasnostot ja –siirrot, tartuntataudit, liikenne, erilaiset tapaturmat, väkivaltatilanteet sekä henkinen kuormitus. (Murtonen & Toivonen 2006.)

Työturvallisuus ensihoidossa on tällä hetkellä erittäin ajankohtainen aihe. Väkivalta, jota ensihoitajat kokevat ammattiaan harjoittaessa on lyömistä, raapimista, päälle sylkemistä ja kiinni tarttumista. Väkivallan uhkaa taas ensihoitajat ovat kokeneet teräaseella uhkailuna, esineellä heittämistä, lyömisellä ja raapimisella uhkailuna, tappouhkauksina sekä aggressiivisellä käytöksellä uhkaamisena. (Honkavuo, Mourujärvi, Nykänen, Turunen 2019.) Lähivuosien aikana esimerkiksi väkivallan kokemukset ovat lisääntyneet ja väkivallanteot ovat myös raaistuneet. Tästä kertoo esimerkiksi Suomen ensihoitoalan liiton teettämä kysely väkivaltatilanteista. Kyselyyn vastanneista lähes kaikki olivat kokeneet väkivaltaa tai sen uhkaa kerran tai useammin. Vastanneista melkein 40 prosenttia oli saanut tappouhkauksia ja näistä uhkauksista 30 prosentissa mukana on ollut teräase. (Suomen ensihoitoalan liitto 2020.)

Aihe on ajankohtainen ja on noussut työelämän tarpeesta. KYS ensihoitopalvelut ovat tunnistaneeet tämän kaltaisen koulutusmateriaalin puutteen omassa koulutuskeskuksessaan. Henkilökunnan on tärkeää tietään omaan työhönsä liittyvä lainsäädäntö ja ymmärtää mitä se tarkoittaa kyseisen ammatin harjoittamisessa.

Kehittämistyön tarkoituksena oli suunnitella, toteuttaa ja arvioida ensihoitopalveluiden työturvallisuuteen liittyviin lakeihin perustuva koulutusmateriaali henkilökunnalle. Tavoitteena oli tuottaa työn tilaajaorganisaatiolle uutta koulutusmateriaalia henkilökunnan työturvallisuusosaamisen lisäämiseksi. Työn tilaaja käyttää kehittämistyön tuotosta hyväksi katsomallaan tavalla. Opinnäytetyö toteutettiin lineaarisella kehittämistyön menetelmällä. Työn tilaajana toimi Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin ensihoitopalvelut.

2 ENSIHOITO SUOMESSA

2.1 Ensihoidon palvelujärjestelmä

Ensihoito on palvelua, joka on osa terveydenhuollon toimintaa. Ensihoitopalvelun järjestämisestä vastaa sairaanhoitopiirit (Sosiaali- ja terveysministeriön asetus ensihoitopalvelusta 585/2017). Ensihoidon toiminta tapahtuu perinteisen terveydenhuollon päivystystoiminnan toimipisteiden ulkopuolella. Ensihoito muistuttaakin enemmän poliisin ja pelastustoimen työtä muuttuvien toimintaympäristöjen ja ensihoitotehtävien luonteen vuoksi. Ensihoidossa viranomaisyhteistyötä tapahtuu erityisesti väkivaltilanteissa ja onnettomuuksissa, mutta tästä huolimatta toiminnan on perustuttava kaikissa tilanteissa terveydenhuollon arvoihin, potilaan oikeuksiin ja lainsäädäntöön. Ensihoidon toiminnasta on säädetty terveydenhuoltolaissa, asetuksessa ensihoitopalvelusta ja ohjeessa palvelutasopäätöksen laatimisesta. Myös muut terveydenhuollon lait, asetukset, viranomaisohjeet, periaatteet ja arvot, oikeudet ja velvollisuudet ohjaavat ensihoitopalvelua ja sen työntekijöitä. (Määttä ja Harve-Rytsälä. 2018, 15-16.)

Ensihoidon yksiköllä tarkoitetaan ensihoitopalveluun kuuluvaa kulkuneuvoa ja sen henkilöstöä. Ensihoitopalvelun yksiköiksi ambulanssin lisäksi lasketaan lääkärihelikopterit, erilaiset ensihoitoajoneuvot ja muut tarvittavat kulkuneuvot. Ensihoitaja voi työskennellä joko perus- tai hoitotasolla. (Sosiaali- ja terveysministeriön asetus ensihoitopalvelusta 585/2017 8 §.)

Perustason yksikössä vähintään toisen ensihoitajan on oltava terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994 Luku 1 2 §) tarkoitettu terveydenhuollon ammattihenkilö, jolla on myös ensihoitoon suuntautuva koulutus. Toinen perustason yksikön ensihoitaja voi olla edellä mainitun ohjeistuksen mukainen ensihoitaja tai pelastajatutkinnon taikka tätä vastaavan aiemman tutkinnon suorittanut henkilö. (Sosiaali- ja terveysministeriön asetus ensihoitopalvelusta 8 §.)

Hoitatason ensihoidonyksikön henkilöstöltä vaaditaan Sosiaali- ja terveysministeriön asetus ensihoitopalvelusta (Sosiaali- ja terveysministeriön asetus ensihoitopalvelusta 8 §) mukaista kelpoisuutta. Hoitotason yksikössä yhden ensihoitajan täytyy omata asetuksen 8 § 3 a tai 11 § kohdan mukainen kelpoisuus ja toisen

on vähintään oltava terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain mukainen terveydenhuollon ammattihenkilö. Erityisvastuualueella yhteisesti sovittu kelpoisuus tulee olla voimassa molemmilla yksikön henkilöillä (Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri, 2021).

3 ENSIHOIDON TYÖTURVALLISUUS

Ensihoitopalvelua säädetään terveydenhuoltolailla (Terveydenhuoltolaki 1326/2010 39 §) ja ensihoitopalvelusta on myös annettu asetus (Sosiaali- ja terveysministeriön asetus ensihoitopalvelusta 2 §). Terveydenhuollon ammattihenkilöiden toiminta perustuu lakiin ja määriteltyihin asetuksiin. Toiminta on säänneltyä ja valvottua. Yleiset jokaiselle kuuluvat oikeudet perustuvat ja ovat johdettavissa ammattihenkilöiden oikeuksiin. Lainsäädännön tendenssi on varmistaa hyvä hoitosuhde. Onnistunut toiminta ja potilaan oikeuksien toteutuminen ovat terveydenhuollon ammattilaisten päämäärä. Lakiasetuksissa on oikeaoppisen ammattitaidon kriteerejä, jotka määrittävät terveydenhuollonammattihenkilöiden laissa säädetyt eettiset ja muut velvollisuudet. Ensihoitajilla on velvoite hoitaa potilaita parhaan kykynsä ja ammattitaitonsa mukaan. Ensihoitajien on myös omassa toiminnassaan sovellettava yleisesti hyväksytyjä ja kokemuksesta saatuja menettelytapoja hänelle annetun koulutuksensa mukaisesti. (Castrén ym. 2014, 131-133)

Ensihoidon työturvallisuus riippuu monesta tekijästä. Ensihoito on työnä monipuolista. Ensihoito on liikkuvaa, fyysisesti kuormittavaa ja työympäristö on vaihteleva. Nämä tekijät tuovat lisähaasteen työturvallisuuden ylläpitämiselle. Työturvallisuuden vaikuttavat myös henkinen ja sosiaalinen kuormittavuus, työvälineiden oikeaoppinen käyttö, vaaralliset tilanteet, ensihoidolle ominaiset työperäiset sairaudet. Vaikuttavia tekijöitä ovat myös ensihoitajien sukupuoli, ikä, ammattitaito ja omat henkilökohtaiset edellytykset työn suorittamiselle. (Castrén ym. 2014, 98)

Ensihoitajien on työskennellessään pidettävä mielessä lainsäädäntö. Lakipykälät potilaan oikeuksista ja terveydenhuollon määräämät velvollisuudet ensihoitajille ovat tärkeitä omaksua. Tietynlaisena helpotuksena ja selkeyttämisenä ensihoidon vastuulääkäri on asettanut kirjalliset toiminta- ja hoito-ohjeet. Nämä tukevat ja selkeyttävät ensihoitajien työskentelyä. Ensihoitajan velvollisuus on tuntea potilaslaki, mikä tarkoittaa lakia potilaan asemasta ja oikeuksista (Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992). On myös tärkeää ymmärtää mitä se tarkoittaa käytännössä ensihoitajien tehdessä työtä sairaalan ulkopuolisessa ympäristössä. (Määttä & Harve-Rytsälä 2018, 20–22.)

4 TERVEYSALAN TYÖTURVALLISUUDEN TUTKIMUS

Aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu, että työturvallisuus vaarantuu, jos työntekijät kärsivät väsymyksestä. Kyseiseen tutkimukseen vastanneista jopa 95 prosenttia raportoi työturvallisuutta vaarantavasta käyttäytymisestä ja tämä yhdistettiin usein väsymykseen. (Donnelly, Bradford, Davis, Hedges, Socha, Morassutti, Pichika 2020.)

Eri työpaikkojen välillä on havaittu isoja eroja työturvallisuudessa. Tähän vaikuttaa työpaikkojen kulttuuri, asenteet ja uskomukset. Parhaat pisteet työturvallisuudessa sai ensihoidon ilmayksiköt. Työpaikoissa, joissa on enemmän potilaskontakteja, on havaittu sen vaikuttavan negatiivisesti työturvallisuuteen. (Patterson ym. 2010). Sairaanhoitajat kokevat eniten väkivaltaa ja turvattomuutta sairaalatyöntekijöistä. Tämä selittyy osaltaan sillä, että he ilmoittivat tapauksista useimmiten ja heillä oli eniten potilaskontakteja työssään. Työntekijöille tärkein apu turvattomuuden ehkäisyyn on, että ympärillä on muita työntekijöitä. (Partridge & Affleck 2017.) Työparin hyvä tunteminen ei vaikuttanut positiivisesti työturvallisuuteen, vaan se vaikutti jopa negatiivisesti. Toisensa hyvin tuntevilla on suurempi riski työtapaturmiin. (Hughes ym. 2016.)

Työvuorojen pituus vaikuttaa työtapaturmien riskiin. Riski joutua työtapaturmiin oli pienempi noin 8 tunnin vuoroissa ja mitä pidemmäksi vuorot venyivät, sitä enemmän riski altistua työtapaturmille kasvoi. (Weaver, Patterson, Fabio, Moore, Freiberg 2015.) Australiassa tehdyssä kyselytutkimuksessa havaittiin vuorotyöllä olevan vaikutuksia työntekijän terveyteen ja työssäjaksamiseen sekä fyysisesti että henkisesti. Noin 90 prosenttia vastaajista sanoi kärsineensä uupumuksesta viimeisen kuuden kuukauden aikana. Nämä vastaajat olivat sitä mieltä, että uupumus on vaikuttanut heidän toimintakykyynsä töissä. Vastaajista melkein puolet olivat joko nuokahtaneet tai nukahtaneet ambulanssia ajaessa, mikä aiheuttaa suuria työturvallisuus riskejä. (Sofianopoulos, Williams, Archer, Thompson 2011.)

Suurin osa ambulanssityöntekijöistä on kohdannut akuutteja stressitekijöitä työssään. Hollantilaiseen tutkimukseen osallistuneista yli kymmenes kärsi jonkinlaisesta kliinisen tason post-traumaattisesta ahdistuksesta, kymmenes raportoi kärsivänsä väsymyksestä, jonka mukaan he ovat suurentuneessa riskissä joutua sairauslomalle

tai saada jonkinlainen työkyvyttömyystekijä ja lähestulkoon kymmenes henkilöstöstä kärsi uupumuksesta. Suurimmat riskitekijät ovat yhteydessä sosiaalisiin tekijöihin työympäristössä, erityisesti puutteelliseen tukeen esimieheltä ja kollegoilta ja huonoon kommunikaatioon. (van der Ploeg & Kleber 2003).

Australialaisessa tutkimuksessa väkivaltaista ja aggressiivista käytöstä koetaan laajasti terveyhuoltoalan kentällä. Työpaikoissa ja ammateissa, joissa kyseistä toimintaa tarkasteltiin, havaittiin, että väkivaltainen ja aggressiivinen käytös on niin kokonaisvaltaista, että se nähdään kuuluvan työnkuvaan. Tämän takia se nähdään hyväksyttävämpänä kuin, että se olisi nähty toimintana, joka vaatii arviointia ja hallintaa. (Boyle, Koritsas, Coles, Stanley 2007)

Yhdysvaltain työtilastoviraston tutkimuksessa käytiin läpi yli 1600 väkivaltaan liittyvää työtapaturmaa. Väkivallantekijöinä 77 prosentissa tapauksista oli potilas ja 8 prosentissa kollega. Naispuoleisilla ensihoitajilla oli huomattavasti suurempi riski saada väkivaltaan liittyvä työtapaturma. Tyypillisimmät vammat olivat venähdykset, nyrjähdykset ja repeämät. Noin 4 prosenttia pahoinpitelyistä johti uhrin luun murtumiin. 13 prosenttia johti pintahaavoihin. Noin kolmannes tapauksista oli luokiteltu tahallisiksi. Näiden löydösten perusteella on selvä tarve luotettaviin ennaltaehkäisykeinoihin. (Maguire & O'Neill 2017.)

5 KEHITTÄMISTYÖN TAVOITE JA TARKOITUS

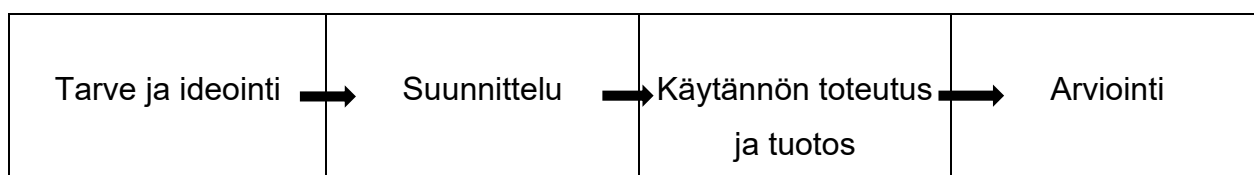
Kehittämistyön tarkoituksena oli suunnitella, toteuttaa ja arvioida ensihoitopalveluiden työturvallisuuteen liittyviin lakeihin perustuva koulutusmateriaali henkilökunnalle.

Tavoitteena oli tuottaa työn tilaajaorganisaatiolle uutta koulutusmateriaalia henkilökunnan työturvallisuusosaamisen lisäämiseksi.

6 KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄ

Opinnäytetyömme on kehittämistyö, jossa sovelsimme lineaarista kehittämistyön menetelmää (Kuva 1 Kehittämistyön sovellettu lineaarinen malli). Tuotoksen suunnittelussa ja arvioinnissa olimme vuorovaikutuksessa työmme yhteyshenkilöihin ja työntilaaajaan aktiivisesti, jotta saavutimme tilaajan tarpeen täyttävän koulutusmateriaalin. (Eloranta, Hautala, Kinos & Salonen 2017, 51-52).

Opinnäytetyössä suunnittelimme, toteutimme ja arvioimme infograafin koulutusmateriaaliksi ensihoidon henkilökunnalle. Koulutusmateriaali on infograafi, jossa käsitellään työturvallisuuteen liittyvää lainsäädäntöä sekä potilastapauksia tosielämän tapahtumien pohjalta muokattuina esimerkkeinä. Infograafit ovat visuaalisia esityksiä tiedosta. Infograafi voi esimerkiksi olla sarja kuvia, sarakkeita tai vaikka pieniä määriä tekstiä. Infograafi antaa lukijalleen helposti ymmärrettävän kuvan käsiteltävistä aihealueista. (Infogram julkaisuaika tuntematon.)

Kuva 1. Kehittämistyön sovellettu lineaarinen malli (mukaillen Eloranta, Hautala, Kinos & Salonen 2017, 52)

6.1 Toimintaympäristön kuvaus

Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri hallinnoi Kuopion yliopistollisen sairaalan (KYS) erityisvastuualueen ensihoitokeskusta. Tähän erityisvastuualueeseen kuuluu Pohjois-Savo, Keski-Suomi, Pohjois-Karjala, Etelä-Savo ja Itä-Savo. Pohjois-Savon ensihoidopalveluilla on käytössä 16 ambulanssia sekä 9 potilassiirtoyksikköä. Potilassiirtoyksiköt suorittavat pääasiassa kiireettömiä hoitolaitosten välisiä potilassiirtoja. Yhteistoimintana pelastuslaitoksen kanssa on 9 ambulanssia ja 28 ensivasteyksikköä. Vuositasolla ensihoitotehtäviä Pohjois-Savon alueella on noin 50000. (Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri. 2020).

6.2 Suunnitteluvaihe

Kehittämistyö syntyi työntilaajan esittämistä tarpeista. Onnistuneen kehittämistyön toteutumiseksi oli tärkeää olla aktiivisessa vuorovaikutuksessa työntilaajan ja yhteishenkilöiden kanssa. Perehdyimme suunnitelmavaiheessa myös pedagogiikkaan ja selvitimme, millainen on hyvä oppimismateriaali ja kokosimme aiheen kannalta olennaiset lait ja asetukset, joista perehdytysmateriaali koostettiin. (Ilomäki, 2012.) Yhteishenkilöiltä saimme muutamia ehdotuksia tarkempiin tarkasteluihin, joita ovat väkivalta, korvausvaatimukset ja työturvallisuus.

Suunnitteluvaiheen aikana hankimme tietoa luotettavista lähteistä ja tutkimuksista. Kävimme jatkuvaa keskustelua työntilaajan sekä ohjaavan opettajan kanssa, jotta saavutimme yhteistyökumppanin näkemystä vastaavan tuotoksen. Aihetta piti rajata riittävästi, jotta lopullinen tuotos on helposti lähestyttävä. Työntilaajalla oli myös mahdollisuus vaikuttaa materiaalin sisältöön. (Eloranta, Hautala, Kinos & Salonen 2017, 55–61.)

Alusta asti tiesimme, että tulemme tuottamaan verkko-oppimateriaalia. Verkko-oppimateriaali tarkoittaa kaikkea verkosta saatavaa sisältöä, joka on tarkoitettu oppimateriaaliksi. Hyvän verkko-oppimateriaalin kriteerejä ovat esimerkiksi, että se aktivoi oppijan ajattelua ja keskittyy opittavan ilmiön ydinasioihin. Verkko-oppimateriaalin pitää olla myös teknisesti helppokäyttöistä ja että se tukee sisällöllisiä ja pedagogisia tavoitteita ulkoasullaan. (Ilomäki, 2012, 11.)

Pohdiskelimme millainen esitysmateriaali toimisi parhaiten itseopiskelussa ensihoitajilla. Tutustuimme tämän takia Opetushallituksen viiteen pedagogiseen malliin. Opetushallituksen esittelemistä viidestä pedagogisesta mallista kaksi sopii kuvaamaan opinnäytetyömme tuotosta. Mallit, jotka valitsimme opinnäytetyömme pedagogiseksi pohjaksi ovat ongelmakeskeinen ja ilmiöpohjainen oppiminen. Päädyimme yhdistämään pedagogiset mallit, koska opetushallituskin toteaa mallien yhdistämisen olevan helpoin tapa käyttää niitä käytännön toteutuksissa. (Ilomäki, 2012, 93; 106–110, Muukkonen, 2012, 111–114.)

Ongelmakeskeisen oppimisen pedagogisen mallin mukaan opiskelijat kehittävät asiantuntemustaan ja osaamistaan opiskeltavasta aiheesta pohtimalla suunniteltua ongelmien joukkoa, jossa ongelmat ovat luonteeltaan samanlaisia kuin aihepiirin

todelliset ongelmat ja kysymykset. Ongelmat ovat ongelmakeskeisessä oppimisessa samankaltaisia kuin ”tapaukset” tapausperusteisessa oppimisessä. Ongelmakeskeisen oppimisen pääasiallisena periaatteena on todellisuutta muistuttavan ongelman tarkastelu oppimisprosessissa, minkä suuntaamisen avulla opiskelijoiden huomio keskittyy ongelmanratkaisuun ja analyyysitaitojen soveltamiseen, joita tarvitaan ongelman ratkaisuun. (Ilomäki, 2012, 106.)

Ilmiöpohjainen oppiminen perustuu käytännön tilanteiden havaintoihin ja kokemuksiin. Ilmiöpohjaista oppimista tapahtuu oman toiminnan ja kokemusten perusteella, sekä seuraamalla muiden toimintaa ja tapahtumia. Ilmiöpohjaisessa oppimisessä on edettävä tutkijoiden mukaan niin, että maailmaa havainnoimalla ja kokeilemalla luodaan itselle intuitiivisia sääntöjä, joita sitten selitetään, käsitteellistetään ja arvioidaan ilmiöiden pohjalta. Tarkoituksena on muuttaa kuvauksia ja selityksiä, niin että ne tarkentuvat useamman toiston kautta, jotta niitä voi jäsentää ja arvioida teoreettisen tiedon kautta. (Muukkonen, 2012, 111–114.)

Tuotoksessamme on tapausesimerkkejä, jotka perustuvat tositapahtumiin. Näiden tapausesimerkkien avulla havainnollistettiin ensihoidon työturvallisuuteen liittyvää lainsäädäntöä. Näitä tapausesimerkkejä tarkastelemalla tapahtuu ongelmakeskeistä ja ilmiöpohjaista oppimista.

6.3 Toteutusvaihe

Opinnäytetyö toteutettiin lineaarisella kehittämistyön menetelmällä. Lopullisen tuotoksen teimme Canva-ohjelmalla, jossa kuvasimme ensihoitajia koskevaa työturvallisuuden lainsäädäntöä. Otimme mukaan myös tosielämään perustuvia esimerkkejä. Tarkoituksena oli tuottaa materiaali KYS ensihoitopalvelujen omaan sähköiseen verkko-oppimisympäristöön. Ohjelmalla loimme infograafeja, joista käyttäjä voi itse suuntautua häntä kiinnostaviin asiakohtiin. Tuotoksen tekemiseen tarvitsimme useita eri lähteitä, joista keräsimme työturvallisuuteen liittyvää tietoa.

Tuotoksesta teimme ensin suunnitelman Word-ohjelmistolla, jotta saimme hahmotettua esityksen rakennetta ja sen sisältöä. Kun olimme itse tyytyväisiä tuotoksen suunnitelmaan, lähetimme sen yhteyshenkilöllemme arvioitavaksi. Heidän antaman palautteen perusteella lähdimme muokkaamaan esityksen rakennetta. Saamamme palautteen avulla saimme tuotoksen jäsentelyä paremmaksi ja mielenkiintoa herättävämmäksi.

6.4 Arviointi

Tuotostamme arvioi KYS ensihoitopalvelujen yhteyshenkilöt. Saamamme palautteen perusteella teimme tuotoksesta sellaisen, joka vastaa työntilaajan toiveita ja täyttää heidän vaatimuksensa. Arviointi tapahtui ensihoitopalvelujen yhteyshenkilön kommenttien perusteella. He arvioivat materiaalimme ja antoivat oman näkemyksensä, jonka pohjalta muokkasimme työn vastaamaan heidän näkemystään. Palautte oli erityisesti rakenteeseen liittyvää. Esityksen aihealueita niputettiin järkevämmän yhteen, jotta esitys olisi motivoivampi ja kevyempi lukea. Palautteen mukaiset muutokset tehtiin tuotokseen, jonka jälkeen tuotos vielä lähetettiin arvioitavaksi työntilaajalle.

Tuotoksemme valmistuttua arvioimme sitä opetushallituksen laadukkaana verkko-oppimateriaalin piirteisiin peilaten. Laadukas verkko-oppimateriaali aktivoi oppijan ajattelua, keskittyy opittavan ilmiön keskeisiin asioihin sekä tukee itse oppimisen kehittymistä. Hyvä verkko-oppimateriaali on myös helppokäyttöistä ja ulkoasu tukee pedagogisia ja sisällöllisiä tavoitteita. (Ilomäki, 2012, 7-11.)

Tuottamamme verkko-oppimateriaali keskittyy ensihoidon työturvallisuuden lainsäädäntöön, joka on erittäin laaja aihealue. Siitä huolimatta olemme saaneet verkko-oppimateriaalin rajattua työntilaajan toiveiden mukaan, sekä tiivistettyä selkeään muotoon.

Kehittämistyön tuotoksen tarkempaa arviota sen vaikuttavuudesta ja toimimisesta ei saada kehittämistyön prosessin aikana, koska tuotos menee heidän toiveiden mukaansa muokattuna käytettäväksi työn tilaajalle. Työntilaaja arvioi itsenäisesti, kuinka hyvin se toimii koulutusmateriaalina.

7 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa KYS ensihoitopalveluille koulutusmateriaali työturvallisuus- lakeihin ja asetuksiin liittyen. Koulutusmateriaalilla on mahdollista ennaltaehkäistä riskitilanteiden syntymistä. Ensihoitajille sattuu vuosittain paljon erilaisia onnettomuuksia tai läheltä piti tilanteita. Materiaaliin hyvin perehtynyt ensihoitaja pystyy omalla toiminnallaan ennaltaehkäisemään näitä tilanteita. Aina riskitilanteita ei voi välttää, vaikka kuinka tekisi kaikki ennaltaehkäisevät asiat, mutta tämä koulutusmateriaali antaa hyvät valmiudet siihen. Koulutusmateriaalissa keskityimme ensihoitajien yleisimpiin työturvallisuusriskeihin, joita ovat väkivalta, liikenneonnettomuudet ja tapaturmat. Kys ensihoitopalveluilla ei ole työturvallisuuslainsäädäntöön minkäänlaista perehdytysmateriaalia, joten tämä koulutusmateriaali tulee tarpeeseen.

7.1 Kehittämistyön toteutuksen ja tuotoksen arviointi

Kehittämistyöprosessin aikana päädyimme tekemään case-esimerkit todellisista tapahtumista, joita hieman väritimme. Muokkasimme tapauksia, jotta niihin saadaan liitettyä useampia työturvallisuuteen liittyviä lainsäädännön pykäläitä. Tällä tavalla case-esimerkit ovat myös opettavaisempia ja perehdytysmateriaalin hyödynnettävyys kasvaa. Mielestämme onnistuimme hyvin opinnäytetyön suunnittelussa ja toteutuksessa. Näiden tapauksien muokkaaminen kehittämistyömme tarkoituksiin sopiviksi ilmeni siitä, että lähivuosina väkivallan kokemukset ovat lisääntyneet ja teot itsessään raaistuneet. Työn tilaajakin ilmaisi heti alussa olleessa palaverissa tämän tarpeen, josta aihe syntyi ja sitä tukee Suomen ensihoitoalan liiton teettämä kysely väkivaltatilanteista. Kyselyyn vastanneista lähestulkoon kaikki vastaajat olivat kokeneet väkivallan uhkaa tai itse väkivaltaa, joko kerran tai useammin. (Suomen ensihoitoalan liitto 2020.)

Kävimme läpi erilaisia vaihtoehtoja perehdytysmateriaalin muodosta. Vaihtoehtoina meillä oli tehdä joko opetusvideo tai diaesitys. Opetusvideo olisi varmasti ollut hyvä vaihtoehto, mutta sen toteutus olisi ollut työlästä ja aikaa vievää, koska meillä ei ole aikaisempaa kokemusta opetusvideoiden tekemisestä ja editoinnista. Totesimme suunnitteluvaiheessa, että videon informatiivinen arvo ei olisi esitystä suurempi. Perehdytysmateriaalin pitää olla helppolukuinen ja pitää sisällään perehdyttämisen kannalta oleellisia asioita työyhteisöstä. Perehdytysmateriaalia rakentaessa täytyy keskittyä sen käytännöllisyyteen ja oleellisuuteen. Päämääränä on hyvä olla tiivis ja

tarpeellinen materiaali, jotta sen sisäistäminen olisi helpompaa. Sisällön sekä ulkoasun täytyy myös olla selkeää ja helposti ymmärrettävää. (Kjelin & Kuusisto 2003, 212.)

7.2 Eettisyys ja luotettavuus

Ensihoitopalvelulla on ajankohtainen tarve työturvallisuusasioiden esiintuomiselle. Kehittämistyön tuotos suuntautuu työssä oleville ensihoitajille. Tuomme selkeästi esille mistä tiedot on saatu. Lähteitä arvioimme kriittisesti niiden luotettavuuden osalta, pyrimme käyttämään mahdollisimman tuoretta ja ajankohtaista materiaalia. Varmistimme lähteiden oikeellisuuden ja luotettavuuden arvioimalla itse lähdekriittisesti lähteen luotettavuuden. Työ on ajankohtainen ja merkityksellinen, koska työturvallisuusasiat ovat nyt pinnalla. Lähes joka päivä työturvallisuus vaarantuu ja lähes kaikki ovat kokeneet uhkailua tai väkivaltaa työssään. (Tehy 2020.)

Työllemme asetettiin yhdessä toimeksiantajan kanssa tavoitteet heti opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa, kun kävimme läpi minkälaisia toiveita ja käyttötarkoituksia opinnäytetyömme tuotoksella on sen valmistuttua. Olemme olleet yhteydessä toimeksiantajaan opinnäytetyön edetessä, jotta tuotos vastaisi toimeksiantajan lopullisia toiveita ja käyttötarkoitusta riittävässä laajuudessa.

Hyvää tieteellistä käytäntöä voidaan kuvailla yhdeksän keskeisen lähtökohdan avulla. Nämä yhdeksän lähtökohtaa on määrittänyt tutkimuseettinen neuvottelukunta. Huolellisuus, rehellisyys ja tarkkuus tiedonhankinnassa, esittämisessä ja arvioinnissa ovat keskeisiä hyviä tieteellisiä käytäntöjä. Toisten tutkijoiden työt ja saavutukset otetaan huomioon asianmukaisella tavalla. Heidän tekemää työtä kunnioitetaan ja niihin viitataan asianmukaisella tavalla, jotta heidän saavutuksensa saavat niiden ansaitsemansa arvon ja merkityksen. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012, 6-7.)

Sitouduimme noudattamaan jokaisessa opinnäytetyön vaiheessa hyvää tutkimuseettistä käytäntöä, ohjeistuksia ja suosituksia. Käytimme opinnäytetyötä tehdessä ajantasaisia ja luotettavaksi arvioimiamme lähteitä. Sitouduimme myös huolehtimaan siitä, että käyttämiemme lähteiden lähde- ja viitemerkinnät ovat asianmukaisia ja oppilaitoksen ohjeistusta noudattavia. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6-7; Arene ry 2020.)

Pohjois-Savonsairaanhoidopiirin ollessa työn toimeksiantaja opinnäyteprosessissa tarvitaan tutkimuslupa ylihoitajalta riippumatta opinnäytetyön toteutustavasta. Tutkimuslupa on haettu ja saatu asianmukaisesti. (Pohjois-Savon sairaanhoidopiiri.)

Olemme arvioineet opinnäytetyöprosessissamme toimintaamme ja opinnäytetyön etenemistä tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeiden mukaan. Olemme noudattaneet opinnäytetyötä tehdessämme rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta. Valitsimme tietolähteitä sekä kirjoista, tietokannoista että verkkojulkaisuista. Käyttämällä erilaisia tietolähteitä mielestämme saimme laajan tietoperustan opinnäytetyöllemme. Tietolähteiden luotettavuutta arvioimme esimerkiksi niiden julkaisupaikan ja tekijöiden perusteella. Lähteemme ovat pääasiassa tieteellisiä tutkimuksia ja lainsäädäntöä. Käyttämiimme lähteisiin viitattiin asianmukaisella tavalla. Tiedonhaun rajasimme lähteisiin, jotka ovat julkaistu tämän vuosituhannen puolella. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012; Arene ry, 2020.) Kun opinnäytetyö valmistui, se ajettiin Turnit-ohjelmiston läpi plagioinnin varalta (Savonia 2022).

7.3 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyön työstäminen on laittanut meidät miettimään myös omia työturvallisuuteen kuuluvia toimintatapoja. Olemme oppineet valtavasti uutta tietoa uhka- ja väkivaltilanteisiin varautumisesta ja ennaltaehkäisystä. Myös kaikki tämä tieto mitä olemme saaneet auttavat meitä jatkossa kiinnittämään huomiota ja pohtimaan erilaisia työturvallisuuden epäkohtia työelämässä. Varsinkin väkivalta mitä ensihoitajat kohtaavat on todella yleistä. Ensihoidon työtehtävillä jatkossa osaamme varmasti olla varautuneempia.

Mielestämme jonkinlainen väkivalta- ja uhkatilanteisiin liittyvä perehdytysmateriaali olisi hyvä saada ensihoitoon käyttöön. Ensihoitaja AMK koulutuksessamme tätä asiaa käytiin varsin vähän läpi. Koulutukseen kuului ensimmäisenä vuotena AVEKKI-opintopaketti, mikä on oivallinen väkivaltilanteisiin hoitotyössä, mutta ei mielestämme sovellu ensihoidon käyttöön. Ensihoidossa toimitaan vaihtelevissa ja yllättävissä toimintaympäristöissä ja potilaina saattaa olla arvaamattomiakin henkilöitä. Ensihoitajat eivät työskentele sairaalan sisällä tai hoitolaitoksissa, vaan työympäristönä on ihmisten asunnot, ambulanssi tai melkein mikä tahansa julkinen paikka. Tämä meidän opinnäytetyömme luo raamit lakiin pohjautuen näihin asioihin, mutta ei siihen miten itse tilanteessa tulisi toimia. Olisi mahtavaa, jos ensihoitaja koulutuksessa olisi ihan oma opintopaketti työturvallisuudesta, jossa olisi huomioitu

ensihoidon erityispiirteet. Opintojakso voisi keskittyä uhka- ja väkivaltatilanteisiin varautumista, kuten myös toimimista onnettomuustehtävillä. (Savonia 2022.)

Ensihoitajan tutkinto-ohjelman opetussuunnitelmaan on kirjattu seitsemän ammattiin liittyvää kompetenssia ne ovat hoidon tarpeen arviointi ja päätöksenteko, potilasturvallinen hoitotason ensihoitotyö, ensihoitolääketiede, farmakologia, ensihoidon teknologian käyttö, ensihoidon operatiivinen johtaminen, ensihoidon palvelujärjestelmä ja sairaanhoito (Savonia 2022).

Opinnäytetyömme on kasvattanut omaa osaamistamme monella ammattilisten kompetenssien osa-alueilla. Ammattillista kasvua tapahtui varsinkin KYSin ensihoitopalveluiden koulutusmateriaalin valmistamisessa. KYSin yhteyshenkilöt tukivat meitä omissa päätöksissämme ja myös tarpeen vaatiessa muutosehdotuksissa. Saimme koulutusmateriaalillemme mahdollisimman hyvän lopputuloksen.

Olemme kehittyneet ammatillisesti ohjaus- ja opetusosaamisessa tutustumalla ja hyödyntäen erilaisia pedagogisia menetelmiä. Varsinkin koulutusmateriaalin teossa on hyvä tiedostaa, millainen on hyvä ja tehokas koulutusmateriaali. Tekemämme koulutusmateriaali on varsin merkityksellinen ensihoitajille. Ensihoitajat saavat tuotoksestamme faktatietoa erilaisista lakipykälistä ja voivat täysin niiden pohjalta tehdä ratkaisuja työskennellessään ensihoidossa. Laki ei jätä soveltamisen varaa.

Opinnäytetyötä tehdessämme olemme kehittyneet päätöksenteossa. Tuotoksesta olemme joutuneet kylmän viileästi rajaamaan ja jättämään pois tiettyjä osa-alueita, jotta opinnäytetyömme ei paisuisi liian laajaksi kokonaisuudeksi.

Potilasturvalliseen hoitotason ensihoitoon kuuluu että, ensihoitaja osaa ennakoida riskejä, varmistaa ympäristön ja ensihoitotoiminnan turvallisuuden ja ehkäistä lisävahinkoja. Opinnäytetyömme lisäsi ymmärrystämme ensihoidon ammatinharjoittamiseen liittyvistä riskeistä ja kuinka riskejä voidaan ennakoida ja ehkäistä.

Mielestämme onnistuimme luomaan hyvän ja oppimista tukevan verkko-oppimateriaalin KYS ensihoitopalveluille. Materiaalimme vahvistaa ensihoitajien tietämystä työturvallisuudesta laajasti.

7.4 Tuotoksen hyödynnettävyys ja kehittämisideat

Suomalaista tutkimusta ensihoidon työturvallisuudesta löytyy hyvin vähän. Aiheesta olisi hyvä saada lisää tietoa, koska ensihoitajat kokevat työssään enemmän väkivaltaa kuin koskaan aikaisemmin. Tutkimusta tekemällä saataisiin lisätietoa ensihoidon työturvallisuudesta ja voitaisiin löytää mahdollisia epäkohtia.

LÄHTEET

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset 2020. <http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>. Viitattu 12.3.2022

Boyle, Malcolm, Koritsas, Stella, Coles, Jan & Stanley, Janet. A pilot study of workplace violence towards paramedics. 2007. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2658319/>. Viitattu 24.3.2022

Castrén, Maaret, Helveranta, Kai, Kinnunnen, Ari, Korte, Henna, Laurila, Kimmo, Paakkonen, Heikki, Pousi, Jouni, Väisänen, Olli 2014. Ensihoidon perusteet. 5. painos. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Elizabeth A Donnelly, Paul Bradford, Matthew Davis, Cathie Hedges, Doug Socha, Peter Morassutti, Sathish Chandra Pichika. 2020. What influences safety in paramedicine? Understanding the impact of stress and fatigue on safety outcomes. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33000071/>. Viitattu 24.3.2022

Eloranta, Sini, Hautala, Tiina, Kinos, Sirppa & Salonen, Kari 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulussa. Opetusmateriaali. Turun ammattikorkeakoulu. <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166494.pdf>. Viitattu 8.3.2022.

Ashley M.Hughes PhD, P. Daniel Patterson PhD, Matthew D.Weaver PhD, Megan E.Gregory PhD, Shirley C.Sonesh PhD, Douglas P.Landsittel PhD, David Krackhardt PhD David Hostler PhD, Elizabeth H.Lazzara PhD, Xiao Wang MD, John E.Vena PhD, Eduardo Salas PhD, Donald M.Yealy MD. 2016. Teammate Familiarity, Teamwork, and Risk of Workplace Injury in Emergency Medical Services Teams. <https://doi-org.ezproxy.savo-nia.fi/10.1016/j.jen.2016.11.007>. Viitattu 24.3.2022

Ilomäki, Liisa 2012. E-oppimateriaalit oppimisen ja opettamisen tukena. Teoksessa Liisa Ilomäki (toim.) Laatia e-oppimateriaaleihin. E-oppimateriaalit opetuksessa ja oppimisessa. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/144415_laattia_e-oppimateriaaleihin_2.pdf. Viitattu 14.4.2022

Infogram julkaisuaika tuntematon. What is an Infographic? <https://infogram.com/page/infographic>. Viitattu 18.4.2022

Kjelin, E. & Kuusisto, P-C. 2003. Tulokkaasta tuloksetekijäksi. Helsinki: Taletum Media Oy.

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöstä 559/1994. Verkkajulkaisu <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940559>. Viitattu 11.3.2022

Maguire, Brian J, O'Neill, Barbara J. 2017 Emergency Medical Service Personnel's Risk From Violence While Serving the Community. <https://pubmed-ncbi-nlm-nih-gov.ezproxy.savonia.fi/28933934/>. Viitattu 24.3.2022

Murtonen, Mervi & Toivonen, Sirra 2006. Sairaankuljetuksen turvallisuus on johtamista. Lääkelaitoksen julkaisusarja 3/2006 Terveystieteiden tutkimuskeskuksen laadunhallinta. https://www.valvira.fi/documents/14444/50159/LH-2006-3_sairaankuljetuksen_turvallisuus.pdf. Viitattu 24.3.2022

Muukkonen, Hanni 2012. Ilmiöpohjainen oppiminen. Teoksessa Liisa Ilomäki (toim.) Laatusuunnitelma E-oppimateriaaleihin: E-oppimateriaalit opetuksessa ja oppimisessa. Tampere: Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/144415_laatusuunnitelma_e-oppimateriaaleihin_2.pdf. Viitattu 14.4.2022

Määttä, Teuvo & Harve-Rytsälä, Heini 2018. Ensihoitopalvelun organisointi. Teoksessa Markku Kuisma, Peter Holmström, Jouni Nurmi, Kari Porthan & Tuomas Taskinen (toim.) Ensihoito. Helsinki: Sanoma Pro Oy, 15-35.

Partridge, Bradley, Affleck, Julia. Verbal abuse and physical assault in the emergency department: Rates of violence, perceptions of safety, and attitudes towards security. 2017. <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=ccm&AN=124246986&lang=fi&site=ehost-live&authtype=ip,shib&cus-tid=s4778224>. Viitattu 24.3.2022

Patterson PD, Huang DT, Fairbanks RJ, Simeone S, Weaver M, Wang HE. Variation in emergency medical services workplace safety culture. 2010 <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&Auth-Type=ip,shib&db=ccm&AN=105097117&lang=fi&site=ehost-live&authtype=ip,shib&custid=s4778224>. Viitattu 24.3.2022

Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri (2021). Ensihoitopalvelut. Ensihoidon palvelutasopäätös. <https://www.pssh.fi/documents/7796350/7874644/Palvelutasop%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s+2021/b31cbd10-0ddc-4d55-bd70-3412c4889948>. Viitattu 11.3.2022

Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri. 2020. Ensihoitopalvelut. <https://www.pssh.fi/sairaanhoitopiiri/ensihoitopalvelut>. Viitattu 11.3.2022

Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri. Opinnäytetyöt. <https://www.pssh.fi/opetus/hoitotyön-opetus/opinnäytetyöt?inheritRedirect=true>. Viitattu 18.3.2022

Savonia. Opetussuunnitelmat. <https://www.savonia.fi/opiskele-tutkinto/tutkinnot-ja-hakeminen/opetussuunnitelmat/?yks=KS&krtid=1156&tab=2>. Viitattu 15.4.2022

Savonian opinnäytetyöryhmä. 2022. Savonian raportointiohje. [Raportointiohje2022.pdf](#)

Sofianopoulos S, Williams B, Archer F, Thompson B. The exploration of physical fatigue, sleep and depression in paramedics: a pilot study. 2011. Australasian Journal of Paramedicine 9 (1).

<https://ajp.paramedics.org/index.php/ajp/article/view/37> Viitattu 24.3.2022

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetus ensihoitopalvelusta 585/2017. Verkojulkaisu <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170585>. Viitattu 18.3.2022

Suomen ensihoitoalan liitto. Järjestöt: Ensihoidon työturvallisuuden parantaminen vaatii kiireellisiä toimia. <https://sehl.fi/jarjestot-ensihoidon-tyoturvallisuuden-parantaminen-vaatii-kiireellisia-toimia/>. Viitattu 24.1.2022

TEHY 2020 Työturvallisuus ensihoitotyössä -väkivaltakyselyn päätulokset. Verkojulkaisu https://www.tehy.fi/fi/system/files/mfiles/dokumentti/tyoturvallisuus_ensihoitotyossa_-_vakivaltakyselyn_paatulokset_id_15966.pdf. Viitattu 24.1.2022

Terveystieteiden lae 1326/2010, <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326#a1326-2010>. Viitattu 17.4.2022

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittelemisen suomessa 2012. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf. Viitattu 12.3.2022

van der Ploeg, E., & Kleber, R. J. 2003. Acute and chronic job stressors among ambulance personnel: predictors of health symptoms. Occupational and environmental medicine.

https://doi.org/10.1136/oem.60.suppl_1.i40. Viitattu 24.3.2022

Weaver, Matthew D, Patterson, P Daniel, Fabio, Anthony, Moore, Charity G, Freiberg, Matthew S. 2015. An observational study of shift length, crew familiarity, and occupational injury and illness in emergency medical services workers. <https://search-proquest-com.ezproxy.savonia.fi/docview/1781314654?pq-origsite=primo>. Viitattu 24.3.2022